

про перекопських татар. Пер. з франц. Ю. Назаренко вид. 1663 р. - К.: Томіріс, 1993. – 224 с.;

11. Jorga N. Studii istorice asupra Chilieii și Cetații Albe. – Bucuresți, 1899. – 223р.

12. Schmidt U. Bessarabien. Deutsche Kolonisten am Schwarzen Meer. – Potsdam, 2008. – 420 s.

*Дмитренко Оксана Сергіївна, кандидат політичних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

**ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНІ ТА ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНІ
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Демократія, як влада народу, є абсолютною фікцією без прямої участі громадян в управлінні суспільством та їх впливу на прийняття політичних рішень. Сьогодні в Україні за допомогою інституту виборів народ може самостійно обирати політичну владу як на загальнодержавному так і на місцевому рівнях. Можна обрати демократичну владу, але результат на шляху до демократичних перетворень буде нульовим. Для побудови демократичного суспільства і демократичної влади необхідно щоб влада опиралась на суспільство, а це можливо лише за умови розвиненої системи місцевого самоврядування.

Проблеми історії та становлення місцевого самоврядування в Україні розкривалися в працях багатьох вітчизняних дослідників. Серед них можна виділити роботи І. Кресіної, М. Корнієнка, І. Козирева, О. Власюк, А. Колодій, В. Войтенко, М. Сидорчук, А. Андрієвського, М. Пухтинського, С. Серьогіна та ін.

Процес впровадження політико-адміністративної реформи в нашій країні було розпочато ще з часів здобуття незалежності. Однак, перед місцевим самоврядуванням існує велика кількість проблем, які не були вирішені у попередні роки і до сьогодні залишаються гальмом для подальшого просування реформи. До них можна віднести економічні, фінансові, матеріальні, правові, управлінські та інші. Ми б хотіли зупинитися на суті політико-культурних проблем, що існують в Україні у сфері місцевого самоврядування. До них можна віднести: не сформованість незалежного громадянського сектору, соціальних ініціатив; нерозвиненість форм прямої демократії; відсутність у жителів навичок безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення; соціальна дезінтегрованість територіальних громад та неспроможність жителів до солідарних дій із захисту своїх прав і відстоювання інтересів у співпраці з органами місцевої влади та досягненню спільних цілей розвитку спільнот тощо.

Аналізуючи причини гальмування реформи місцевого самоврядування в Україні, один із авторів успішного впровадження реформи місцевого

самоврядування в Польщі, колишній сенатор республіки, экс-голова Конституційного суду Є. Стемпень зазначив, що для того, щоб зрозуміти суть органів місцевого самоврядування треба звернутися до історії Риму і Константинополя [2].

Так, першою політичною формою місцевого самоврядування вважають державність Стародавнього Риму, що розвинулася з громади. Незважаючи на присутні цензи щодо страт, власності, політичних прав, принцип самоврядності все ж втілювався у належності громадян передусім до міста де вони проживали, а вже потім до держави в цілому. Онтологічно це можна простежити на прикладі існування муніципалій – римських міст з особливим статусом, вільне населення яких отримувало за договором права римського громадянства. Так, римські муніципії першої категорії володіли правом на самоврядність, а їхні громадяни користувалися усіма політичними та громадянськими правами Риму [1; с. 13]. Попередньо сформований у Стародавньому Римі муніципальний устрій було покладено в основу закону Юлія Цезаря 45 р. до н.е., який закріпив функціонування міського управління. Він й до сьогодні відображений у постулатах сучасного муніципального самоврядування більшості держав світу [Там само]. У 4-5 століттях відбувається падіння Західної Римської імперії. У 476 році германський вождь, командир гвардії Одоакр, усунув від влади 16-річного імператора Ромула Августула, відіславши його до свого маєтку. Іронія долі полягала в тому, що останній імператор мав ім'я колишнього засновника міста Рима й першого царя Римської держави – Ромула. З падінням останнього імператора зникло саме поняття – Західна Римська імперія. Корону та пурпурну мантию імператора відправили до Константинополя на знак того, що в Римі імператора більше немає. У той же час Східна Римська імперія або Візантія зі столицею в Константинополі починає розвиватися і ставати більш міцнішою.

Те, що влада імператора в Римі пала, на думку Є. Стемпеня, було великим благословенням для Європи. Тому, що завдяки цьому почали розвиватися міста. Коли існує сильна імператорська влада, то усі кошти концентруються в центрі. Імператор хоче завоювати якісь чергові країни. А якщо не хоче, то все рівно якусь частину грошей забере собі. Оскільки на Заході не було імператора аж до 8 століття, то міста відповідно розвивалися [2]. Є. Стемпень зазначає, що різниця між західними і східними містами полягає в тому, що західні міста будувалися спираючись на право. Спочатку приймався так званий план розташування міста. Тобто той хто будував, спочатку описував де місто має знаходитися, де повинна бути його центральна частина, базар, навкруги якого все будувалося, які податки, скільки треба було платити за нерухомість, якщо вона знаходилася трохи далі від центру. Тобто спочатку був проект, план, а вже потім відбувалося будівництво. «Створення місцевого самоуправління – це один із елементів будови західної цивілізації. Така форма існує і у Європі і в Америці, Новій Зеландії, Австралії. Не дивлячись на географічне розташування це ті країни, що мають європейську історію права» [2].

На сході ж було все інакше. Правитель, князь воював, воював, а потім, коли припиняв завойовувати землі, осідав і будував замок, і вже пізніше

навколо цього замку будувалися інші якісь будівлі. І тут до уваги брався не план, а бажання і воля якоїсь однієї людини. Такі великі міста, як Київ, а потім і Москва, прийняли традиції Візантійської імперії [2]. Проте, для нашої держави ідея існування місцевого самоврядування у тій чи іншій формі не є новою. Україна протягом своєї тисячолітньої історії намагалася створити власну повноцінну державу і протягом усього цього часу з'являлися і зникали різноманітні форми місцевого самоврядування. Так вітчизняні дослідники зазначають, що витоки місцевого самоврядування слід шукати ще з часів існування слов'янських народів у так званій «територіальній сусідській общині». Широкі громадські засади були відомі українському суспільству і за часів Київської Русі. Більшість учених пов'язує виникнення місцевого самоврядування з встановленням магдебурзького права яке було запроваджено у середні віки в містах, у тому числі і українських, які вибороли для себе привілеї самоуправління. На жаль, усі ці демократичні засади місцевого самоврядування були втрачені, коли Україна на 350 років потрапила під вплив Московського царату.

Проблема України полягає в тому, що вона не лежить на Сході чи на Заході, вона знаходиться між Сходом і Заходом на перетині двох цивілізаційних культур, які здійснювали і продовжують здійснюють на неї значний вплив. У 2014 р. під час Революції Гідності український народ яскраво продемонстрував, що він хоче жити в когорті європейських народів, перейняти європейський досвід державного будівництва та стиль життя. Але і політичній еліті, і простим українцям треба чітко усвідомити, що неможливо усе це досягнути використовуючи східні методи управління. В країнах де існує сильна центральна влада місцеве самоврядування може бути лише номінальним. Децентралізація державної влади, передача значної кількості повноважень на місця, створення нових фінансово-юридичних інститутів є запорукою подальшого розвитку демократії в Україні.

Негативною рисою українського суспільства, притаманна ще візантійській культурі є пасивна участь в управлінських процесах. Фондом «Демократичні ініціативи» було проведено опитування громадян щодо їх готовності брати участь в управлінні своїм містом. При загальній підтримці жителів міст ідеї децентралізації, результати опитування виявилися вкрай невтішними. З одного боку абсолютна кількість містян зовсім або переважно не задоволена поточними можливостями впливу на місцеву владу – 74 %, задоволених тільки – 9 %. З іншого боку, висловили готовність брати участь в управлінні своїм містом усього 39 %, тоді як 43 % зізналися, що не готові до цього. Ще більший скепсис викликають відповіді респондентів на запитання що до того, в яких саме формах участі в управлінні своїм містом вони готові брати участь: готові лише голосувати на місцевих виборах – 44 %; у громадських роботах з благоустрою – 14 %; у громадських слуханнях – 13 %; вуличних акціях та мітингах – 10 %; долучатися до інших каналів впливу – менше 10 % [3; с. 11-12]. Такі цифри вказують на вкрай пасивну участь громадян в управлінні своїм населеним пунктом. Це, в свою чергу, може стати суттєвою

перешкодою до посилення управлінської та самоврядної спроможності територіальних громад, що є основним завданням децентралізації в Україні.

Підсумовуючи, можна зазначити, що сучасні проблеми становлення місцевого самоврядування в Україні мають глибоке історичне коріння. Незважаючи на існування деяких демократичних засад, Україна перейняла політико-культурні традиції державного управління і будівництва Східної – Візантійської, а не Західної цивілізації. Відтак, пасивне ставлення українських громадян до участі в управлінні на місцевому рівні має стати предметом пильної уваги реформаторів у владі.

Список використаних джерел

1. Гладій В.І. Місцеве самоврядування як ресурс політики євроінтеграції: досвід вишеградської групи та перспективи України: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук: 23.00.02 / Гладій Василь Іванович. Івано-Франківськ, 2015. – 238 с.

2. Децентралізація в Польше. 25 лет спустя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www. Mediaport.ua/decentralizaciya-v-polshe](http://www.Mediaport.ua/decentralizaciya-v-polshe)

3. Сидорчук О. Ставлення жителів міст до ідеї децентралізації /О. Сидорчук // Громадська думка: інформаційне аналітичне видання. Фонд демократичні ініціативи. – К. – № 3 (23). – 2014. – Ст. 11-12.

*Згурська Валентина Леонідівна, кандидат політичних наук, доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Ратифікація у вересні 2014 року Угоди про асоціацію [1] між Україною та Євросоюзом мала два важливі наслідки для реалізації державної регіональної політики в Україні. Насамперед було запроваджено підхід Євросоюзу до розуміння регіональної політики як цілеспрямованої діяльності щодо розвитку, стимулювання економічної, інвестиційної діяльності, заохочення інновацій та створення нових робочих місць. Крім того, Угода заклала механізми і можливості для співробітництва між українськими регіонами, територіальними громадами та їх партнерами в Європі, що відкрило широкі можливості фінансування реалізації важливих місцевих проектів, вивчення і використання зарубіжного досвіду.

Щодо методів формування та реалізації регіональної політики, то у ст. 446 Угоди вказується на обов'язковість врахування таких методів як багаторівневе управління та партнерство. При цьому акцент робиться на розвитку відсталіх територій та територіальному співробітництві, в ході якого мають створюватися канали зв'язку та активізуватися обмін інформацією між національними, регіональними і місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.